

M A G Y A R K U R I R

Bécsből, Kedden, December' 25-dikén 1821.

Spanyol Ország.

Midőn a' Hadi Minister a' Királytól azon követséget, melyről már két versben is emlékeztünk, a' rendkívülvaló Cortesek' gyűlésébe vitte, Beszédet intézett hozzájuk, melyben egyebek közt ezen szavak is elé fordultak: — “

„Kadiksban a' nyughatatlankodásra első alkalmatosságot szolgáltatott a' Marquis Reunion (Venegas) Kadiksi Fő Kapitánnyá lett kineveztetése, a' melly Oktober' 18-dikán történt. Ezen kineveztetés nem tetszett Kadiksban. Megértvén a' Marquis a' vélevaló megnemelégedést, a' maga letétetetését kérte, 's ezt neki a' Király ugyan azon okra nézve örömet meg is adta. Mindjárt azután Generális Andillát nevezte-ki a' Királyly ugyan ezen polczra. De ennek kineveztetése se' nyugtatta-meg a' Kadiksi lakosokat. November' 8-dikán megérkezett a' Sevillai esmeretes Irás is az Országlószékhez, a' melly úgy ítélte, hogy már most szükséges leszen keménységet mutatni; melyre nézve megparancsolta Andillának, hogy tüstént útnak induljon Kadiks felé a' Fő Kapitányságnak általvételére; egyszersmind a' Sevillai eddig volt Fő Kapitányt is letévén Generális Daviz Morenót nevezte-ki helyébe. Az alatt, hogy Andilla útját Kadiks felé folytatta, azt a' határozást tették ott a' Tisztikarok, hogy ötet ne esmerjék a' magok Fő Kapitányoknak; a' melly határozáshoz képpeszt a' tartományba minden felé Kerülő - irást küldöztek

széllyel, melly által megparancsolták a' lakosoknak, hogy Andillának ne engedelmeskedjenek. Megérkezvén Generális Andilla Xeresig, ott az Espanna nevű Regimentnek néhány tisztjei elejébe terjesztették ezen Kerülő-irást, 's egyszersmind a' Kadiksi eddig volt Fő Kormányozónak, kinek neve Jaureguy, egy meghívó irását is, azeránt, hogy Kadiks felé való útját szakassza félbe. Xeresből tehát már most csak az Országlószék' rendelkezéseit küldötte-el Andilla Kadiksba: hanem ott ezek se' találván jobb fogadtatást, ő jónak találta Xeresből vissza térni és Utrerában állapodni-meg, addig, míg oda az Országlószék' további rendelkezései megérkeznek. Éppen így küldötték vissza Sevilából az ott lévő Tisztikarok is az új Fő Kapitány Daviz Morenót, midőn még Eccijáig alig érkezett vala meg. Ő Carlottába ment, 's most ott várakozik. “

A' Párisi Ujságlevelek illy magános levelet közlenek ezen tárgyakról Madridból Nov. 20-dik napjáról: — “

„A' Corteseknek azon Biztossága, melyre a' van bizattatva, hogy jóvalljon olly eszközöket, mellyek által a' Király' azon kívánságainak, mellyeket a' maga 26-dikban a' Cortesekhez' küldött követségében kifejeztetett, meg lehessen felelni, még nem tette-meg a' maga jóvallásait. A' tagok, kikből ezen Biztosság áll, egymástól nagyon különböző értelemben vagynak az elejikke adatott kérdésben forgó tárgy eránt. Az alatt, míg ezek tanácskoznak, a' támadás' lelke mind továbbto-

vább terjed 's olly mély gyökeret vör, hogy minden az eránt való reménség elenyészik, hogy többé ki lehessen irtani. A' Kadixsi Polgári Fő Kormányozó Jauregui maga Kadixban a' nyughatatlankodóknak fő vezérlőjök, 's ötet a' tartományi Deputátzió, 's a' Municipalitás is segítik minden ott lévő Tiszti-karokkal 's a' Lineasergökkel egyetemben. A' Ministerek nem tudván, miként menttsék ki magokat ezen terhes körülállások közzül, minden Obersterekhez irtak 's olly rendelést szabván elejikke, hogy csak azoknak a' parancsolatoknak engedelmeskedjenek, a' mellyek közvetlenül a' Ministeriumtól érkeznek hozzájok, 's a' Tartományi Kommandánsoktól minden engedelmességet tagadjanak-mog. Minthogy ez a' rendelés a' mi katonai törvényeinkkel ellenkezik és minden Subordinatziónak felforditása nélkül végre nem hajtathatik, csak arra szolgált, hogy az elmék felingerlődnének 's az egész ármáda a' támadási zászló alá kergettesék. Ha a' Cortesek ezen tekintetben a' Ministerekkel megegyező határozást mondanak-ki, úgy a' polgári hadakozás elkerülhetetlen fog lenni: hanem, hol lesz a' szerencsés kimenetelre való kinézés, ha magok a' katonák, kiktől a' dolognak kimenetele függene, mindenütt a' támadókkal tartándanak?"

Egy Iruni más magános tudósító ekképpen fejezi-ki magát Dec. 3-dikán ugyancsak a' Párisi Ujságlevelekben: — „Egy Madridból Nov. 30-dikán indult magános levélben a' jelentetik: hogy a' Ministerek a' Cortesek' Permanens Deputatzióját ezen napon Escorialba tanácskozás végett a' Királyhoz hívták, a' melly tanácsban a' Király maga ült elől, és a' Ministerek az ő magokviséletéről számot adtak; hogy ezen Biztosság a' Ministereknek magokviséletében semmi ollyat nem

talált, a' mi a' Constitútzióval ellenzene, sőt inkább minden általok tétetett intézeteiket helybe hagyott, 's olly javaslatot tett, hogy egygyütt újabb eszközöket vegyennek elé a' végre, hogy azon rendetlenségek, mellyek a' félszigetet zavarodásba hozták, elháríttassanak.“ — Andalusia-ban azonközben a' dolgok még mind az előbbeni lábokon állottak; Báró Andilla még Utrarában várta az Országlószéknek újabb határozásait; Daviz Moreno Sevil-lába még be nem bocsáttatott; 's Generális Velasco, a' Sevillai eddig volt Fő Kommandáns, megértvén Morénónak érkezését, ötet megfenyegette, hogy megöleti, ha a' városba be-megy.

Egy más levélben ezek irattatnak Madridból December' 1-ső napján: — „Itt már meghatározva tudják, hogy a' Ministerek 8 napok előtt a' magok elbocsáttatási kérelmeiket a' Királynak beadták vala: de ő Felsége azt nem fogadta-el. — „Ezen fő városban olly czédelákat függesztettek-ki minden uczákra, mellyek által a' jeientetett: hogy ott Decemberben egy nagy Bikaviadal fog tartattatni, a' mellyen a' Mina gazdaságából 30,000-ren, 's az Andalusiai Bikák közzül is 20,000-ren fognak megjelenni. — „Az Aranykút' Klúbja örökre bezárattatva fog hagyattatni. A' tagok már most a' szabad levegő alatt tartják gyűléseiket, ott nevezik-ki Elölülőjököt, Titoknokjaikat; ott tartanak Bcszédeket: de mihellyest úgy viselik magokat, hogy veszedelemmel látatnak fenyegetőzni, azonnal ott terem a' fegyveres erő és elosztatja őket.

Még egy más levélben ezeket közli a' Journal-des-Debates ugyancsak Madridból Nov. 29-dikéről: — “

„A' rendkívülvaló Corteseknek abban való állhatatossága, hogy az Országból, a' Ministerek' letétettetését sürgető irások

közzül egygyet is semmi tekintetbe ne vegyen addig, valameddig azokban semmi valósággal megbizonyított cselekedet elé nem fordul, arra indította a' fellengző elméjü Patriotákat, hogy jól gondolják-meg mit cselekesznek. Gróf Torreno nagyon ki-kelt a' gyűlésben az olly városoknak helybeli Tiszti-karjaik ellen, mellyek magokat az Országlószék' rendelkezésének nyilvánosságosan ellene szegzik; a' Ministerium pedig minden Andalusiai városokhoz olly értelmü kerülo irást küldött sebes postán, melly által megintette őket, hogy ne kövessék a' Kadiksiakat és Sevillaiakat, mert ezek nyilvánosságos támodásban foglalatoskodnak. Báró Andilla Nov. 21-dikén még Xeresben volt, hova a' Kadiksi Polgári Kormányozó meghívó izenetet küldött hozzá, hogy távozzék-el onnét, de ő úgy válaszlott, hogy adják irásban a' mit kívánnak: Hanem ezt a' Kadiksiak nem cselekedték. — „A' Ministerium egy kiseded nyomtatott irást is bocsátott a' közönség' elejébe, illy Czim-mel vagy Titulussal: — „A' H a z a, v e s z e d e l e m b e n! avvagy: A' H a z a, v o n a g l á s b a n (utolsó lehelletek között). Ezen irásában arról adnak számot a' Ministerek, hogy némelley Tisztviselőket miért tettek-le hivataljokból 's másokat miért neveztek tisztékké; a' többek közt azt hozzák-fel, hogy ezen gyanus emberek nem tartattak mindenkor gyanus embereknek, 's hogy Venegást a' Cortesek magok ajánlották a' Státustanácsnak 's t. A' mi pedig P u e n t é t, a' Corunnai Polgári Kor. ányozót illeti, ezt nem a' Szabadság mellett való igen nagy buzgóságért t. ttek-le, hanem, hogy önnön tetszése szerint több ártatlan polgárokat deportáltatásra, elszállittatásra, ítelt. És ha a' Ministerium valósággal a' Szabadság' ellensége volna, a' bűnösség ekkor is a' Cor-

tesekre esne vissza, azért, hogy látták a' kárt, mellyet a' Ministerek az Ország-nak okoztak, 's azon még is segíteni nem iparkodtak, 's t. — A' Corunnaiak nem csak azt kívánták a' magok' Madridba küldött kérelmekben, hogy a' Ministerek tétetessenek-le, hanem, hogy per is inditassék eltenek, és öletessenek-meg.

Spanyol Amerika.

Londonba bizonyos és fontos tudósítások érkeztek-meg Dec. 5-dikén Havannából az Uj-Spanyol Országban folyó dolgokról, a' mellyek szerint ennek fő városába Mexikóba Iturbide és O'-Donojú, September' 29-dikén minden akadályoztatás nélkül bementek, és már ekkor csak a' Vera-Cruzi San-Juan-de-Ulloa nevü erősség volt még hátra, melly az Independenseknek ellent állott, a' hova a' Vera-Cruzi Kommandáns Davila számos örző serget szállított-be. Ezen erősséget kivéven egész Új-Mexikó az Iturbide és O'-Donojú' kezekben van, melyről a' Londoni Ministeri Kurir, mint igen fontos dologról, illy megjegyzéseket bocsátott Olvasóji' elejébe: — „Ezen két Vezéreknek (Iturbidének és O'-Donojúnak mostani lépéseikben 's az ő jövődöbeli célzásokban valami ollyan homálly látszik fellengözni, mellyért mi ezen dologról, a' nagy távulság miatt, 's azért is, hogy onnét nagyon ritkán vehetünk tudósításokat, még most nagyon kevés bizonyost szollhatunk. Az O'-Donojú cselekedete nagyon szembe-tünőnek látszik nekünk. Madridot oda hagyja, 's által evez az Oceanus nagy tengeren, azért, hogy Uj-Spanyol Országot az anya Spanyol Ország' nevében kormányozza, 's oda alig érkezvén meg, magát a' Spanyol Ország eránt való engedelmesség alól fel-

oldozza, 's Uj-Spanyol Országot függetlennek nyilatkoztatja, 's a' helyett, hogy azokkal tartana, kik az anyaország' ügyit védelmezni láttatnak, az Insurgensek' fő vezérével alkudozik, 's azon sergeknek vezérével, mellyeknek elnyomására ő, mint gondolni lehetett volna, Ferdinandustól oda küldetett vala, a' fő város felé egygyütt elé nyomúlt. Az Uj-Spanyol Országgi revolúciónak első Gerjesztője, 's az úgy nevezett Három Kezességek nevezete alatt esmeretes ármádának fundálója által, Mexikóba győzedelmi pompával bevezettetvén, már most egy ármádának organizálásában foglalatoskodik, a' melly által az anyaország' hűségében megmaradott erősségeket is, hova tartozik S. Juan-de-Uluán kívül még Durangó is, az Insurgensek' hatalma alá hajttsa. A' megtörtént dolgok, mellyek előttünk tudva vagynak, ennyiben állanak: hanem azt az embert, ki a' takarót mind ezekről felemelje, 's az úgy látszó ellenkezéseket megfejtse, hijába keressük. A' vélekedés két féle: Némellyek úgy ítélnék, hogy O'-Donojú az Amériki partokhoz megérkezvén és látván, hogy az anya Spanyol Ország' ügye Uj-Spanyol Országban egészen elvesztett volna, Spanyol Ország' ügye mellől azonnal tellyesen elállott, 's csupán csak önn' hasznát forgatván szemei előtt azon részhez csatolta magát, a' mellynél a' maga' dicsőség-szomjuzásának kielégítettésére legkecsegtetőbb kinézéseket látott. Ha ezt feltehetnők, így az ő Iturbidéval való egygyesülése, a' maga Monarkhája eránt árulás volna, mellyet mindazonáltal az ő Augustus' 3-dikán kiadott Proklamátziójával se' lehetne megegyyeztetni. Mások, nevezetesen egy Havannai levélnek írója egyebet gondolnak, a' melly, bár mi vakmerő feltételnek láttathassék is lenni, csak-

ugyan megérgemli, hogy megemlittsük. Ezek azt mondják, hogy nékiek úgy látszik, hogy O'-Donojú még most is a' Ferdinandus' barátja 's a' régi Systemának támoszgatója légyen — következésképpen, hogy O'-Donojú akkor, mikor Iturbidét a' velle lett egygyesületkor, a' maga részére hajtotta, a' maga tulajdon célzásait esz-szerént tellyességgel meg nem változtatta; a' mellynek továbbá az a' következése is fogna lenni, hogy a' Ferdinandus Király' méltósága 's hatalma Uj-Spanyol Országban nem soká proklamáltatni fogna, 's meg fogna htváttatni, hogy, ha az anyaországban a' csendesség csakugyan helyre nem találna állani, keressen magának az Atlanticum tengeren-túl lévő Spanyol tartományokban menedék-helyet. Ezen vélekedésnek támogattatására felhozattatik az a' környülállás is, hogy O'-Donojú a' maga Amérikába lett megérkezésétől fogva örökké úgy viselte magát, hogy minden ellenkező cselekedete mellett is gyanítani lehetett felölle azt, hogy Spanyol Országból lett elindulása előtt kapott útásításokkal megegyyezőleg dolgozik. Némelly történetek egészen megerössíteni láttatnak azt a' gyanakodást, hogy O'-Donojú egy-nesen magával a' Királyal tett egyetértés szerént nyerte-meg-Iturbidét. Ha igaz az, a' mit némelly tudósítások erössítenek, hogy Uj-Spanyol Országban a' Nemesség és a' Papság a' többször említett két Vezérek' plánumával magokat örvendezve özszeccsatolták, úgy a' mi Havannai levelezőknek feltétele, mellynek egyéberánt mi az ő megvalósá-gosulását vagy megczáfoltatását az időtől várjuk, nagyon hitelesül. “

Portugallia és Brasilia-

A' Londoni Ujságveleleken Oktober'

3-dikáig terjedő tudósítások találtak Rio-de-Janeiróból, a' mellyek szerint a' Brasiliai részrehajlók megunván azt, hogy nékiek a' Lisbonai Cortesek irjanak törvényeket elejikkbe, úgy látszik, hogy néhány Portugallus Regementeknek és a' Militziának segedelmével a' Koronaörökös Princzet Don Pedro Alcantarát Brasiliai Királya akarják tenni. Egy Rio-de-Janeiróban lakó Ánglus embernek tudósítása szerint, mellyet a' Londoni Ministerialis Kurir a' maga Olvasójival Dec. 7-dik napján egészen közlött, egyenesen a' mondattatik, hogy Oktobernek 12-dik napja, mint a' Princz' születése napja, volt ezen fel-tett czelnak végrehajtására határozatva, a' midőn Rio-de-Janeiróban az egész őrző sereg fegyvert fogván a' Kastély előtt lévő piacra kiállana, 's a' Koronaörököst illy kiáltással fogná köszönteni: „Éljen a' Nemzeti Király I. Don Pedro!“

Franczia Ország.

A' Párisból December' 16-dikán indult tudósításokban az a' nevezetes Ujság taláttatik, hogy a' Király az egész Ministeriumot megváltoztatta, a' melyről illy Királyi Végzés taláttatik az ugyan ezen hónap' 15-dikén kijött Monitörben: — “

„Lajos, Isten' kegyelméből etc. etc. Mindeneknek, a' kik ezen irásunkat olvassák, köszöntésünket ajánljuk. Meghatároztuk és meghatározzuk, a' mi következik: „Peyronnet Ur, a' Követek' Kamarájának tagja, Igasság' Ministerévé 's Pecsét-örzővé — Vicomte Montmorency, Franczia Pair, külső dolgokra ügyelő Ministerré — Marschal Victor, Franczia Pair, Hadi Ministerré — Corbiere Ur, a' Követek' kamarája' tagja, belső dolgokra ügyelő Ministerré — Marquis Clermont-Tonnere, Franczia

Pair, Tengeri Ministerré — Villele Ur, a' Követek' kamarája' tagja, Financz-Ministerré nevezettek. A' mi Házi Departamentünknel lévő Ministerre bizattatik, hogy ezen Rendelésünket végre hajtsa. Költ a' Thuilleria' kastélyában, December' 14-dik napján, a' Megtartatásnak 1821-dik 's a' mi Országlásunknak 27-dik esztendéjében. Alairta: — “

„Lajos.

A' Király' parancsolatjára: a' Királyi Ház' Ministere, Lauriston.

Az új Igasság - Ministeréről Peyronnet Urról illy esmertetési megjegyzéseket közlenek a' közönséges levelek: Ő a' Becsület-Legiónak tagja; 20 esztendő korától fogva Advokátuskodik. 1816-ban Al-itélőszéki Elölülővé nevezetvén, ezen hivatalt megkülömböztetett módon folytatta; azon nemzeti seregnél, a' melly Bordeaux városában a' Bourbonok' Királyi méltóságát 1814-ben Márcz. 12 dikén vissza állította, 's a' melyből még azon esztendőben egy különös Osztály formáltatott vala, Kommandánskodott; 1818-ban Bourgesi Közönséges Prokurátorrá nevezetett, a' hol magát olly jól viselte, hogy 1820-dikban a' Követek' Kamarája' tagjává nevezetne.

Nagy Britannia és Irlandia.

Irlandiából mind csak kedvetlen hírek érkeznek Londonba. Ismét egy retentő gonosz gyilkosságról emlékeznek az onnét jött tudósítások. A' Roscommoni Grófságban Boylétől nem messze Knockooban, egy Juhpásztornak kunyhojába rontottak-be a' gyilkosok, 's minekutánna magát agyon lötték volna, azután a' feleségét is gyilkosan megölték. Nem régen olly szerencsések voltak a' Tiszti-karok,

hogy egy fegyver- és puskaapor-szállítványt, a' melly Limerickből éppen útban volt kifelé a' támadók' számára, megleptek és elfogtak. Londonban December' 4-dikén számos, fő születésű, részint jószágos részint kereskedő emberek, mind Londonban tartózkodó Irlandusok gyűlést tartván fontolás alá vették hazájok' szomorú állapotját 's azt határozták, hogy terjeszsenek kérelmet ö Királyi Felsége' elejébe, azért, hogya' Parlamentumot menél elébb hivassa-össze 's fentoltassa-meg ezen szerencsétlen Ország' szomorú sorsát.

A' Londoni Kurir hibáztatja ezen határozást, azt mondván, hogy a' Parlamentumnak öszszegyűlése már külömben is csak kevés hetekig (Jan. 27-dikéig) haladván, nem volna semmi ok ezen kérelemnek beadására, minthogy a' fennálló törvényekkel megegyezőleg most is elővétetheti az Országlószék a' támadók ellen mind azokat a' kemény eszközöket, a' mellyeket a' Parlamentumnak több hónapok után lejendő öszszegyűlése után elővétettethetne.

Ujabb Tudósítások.

Spanyol Ország. — Itt ismét pusztítani kezdett a' már megszűntnek lenni látszott Sárgahideglelés — a' melly roszhoz járul, hogy ezen ostor alig szűnt valamit, 's a' Klubok már ismét a' Kadiksiaknál is dühösebben kezdték folytatni az orálásokat; Riegót a' fellegeknel is fellejebb emelik, az Országlószéket pedig olcsárolják. —

B é c s.

Császár és Király ö Felsége kegyelmesen méltóztatott a' Magyar Országi Fő Méltóságú és Nagyságos Egyházi Rendnél az itt következő előmeneteket és változásokat rendelni:

Méltóságos Fő Tisztelendő Klobusiczki Klobusiczky Péter ö Nagysága, Szent István Apostoli Király' Jobbjáról nevezett Apátúr, Kalocsai Érsekké, Nagyságos Fő Tisztelendő Wurum Jósef Cs. K. Tanácsos Ur, Nagy Váradi Püspökké —

A' Szathmári Nagy Praepost Fő Tisztelendő Nagyságos Nagy Duroczi Kovách Florián Kanonok Ur a' Szathmári megyében lelkiekben való Vikárius, 's Ügyek' Auditora, több T. N. Vármegyék' Táblabirája, Szatmári Püspökké — Nagyságos Fő Tisztelendő Kopátsy Jósef Pristinai Válosztott Püspök 's Weszprémi Kanonok Ur 's a' F. M. Septemviralis Tábla' Assessora, Székes Fejérvári Püspökké nevezettek.

* * *

A' Fels. Királyi Helytartó Tanácsnál: M. Gróf Buzini Keglevich Gábor Ur ö N. ga, K. Helytartói Honorarius Tanácsosságból Valóságos és fizetéssel való Tanácsossá; T. N. Posony Vármegyei Ord. Vice-Ispány Nagyságos Székelyi ifjabb Mailáth György Cs. K. Consiliarius — így T. N. Kraszó Vármegyei Ord. volt Vice-Ispány, Cs. K. Consiliarius, Nagyságos Jakabffy Simon, Urak, ugyancsak ezen Fő Mélt. Septemviralis Tanácsnál Tanácsosokká nevezettek.

* * *

Császár és Király ö Felsége kegyelmesen méltóztatott a' maga Kabinétje beli Tisztviselőt (Officialist) Szeremvári Sorsich Jósef Urat, a' Fels. Udvari Magyar Cancellariához, a' hol régebben is szolgált, mind itt mind pedig a' Cs. K. Kabinétben való hűséges és szorgalmatos szolgálataira való tekintetből, Udvari Secretariussá kinevezni.

* * *

A' Dalmatziai szélekről Dec. 22-dikén Bécsbe érkezett tudósítások szerént, a' Janninai Ali Pascha' állapotia roszra for-

dúit. A' nem régen helyébe Janinai Paschává rendeltetett Churchid Pascha, Nov. 13-dikán Janina várának két, Listarizza és La-Gallia nevű, legnevezetesebb oltalmazó erősségeit, elfoglalván, nagy hitellességgel várták, hogy Ali, maga is vagy elfogattatik, vagy valamely módon véget fog vetni életének.

Ferdinandus Két Siciliák' Királya ö Felsége, a' Nápolyban lévő Austriai armáda' Fő-vezérét Báró Frimont Urat Antrodoci Herceggé nevezte, 's egyszersmind 220 ezer Dukátikból álló summát érő Uradalmat is határozott néki, olly megjegyzéssel, hogy mivel a' Nápolyi Státus' Uradalmi között bajos lenne illy becsü jószágot találni, tehát a' 220,000 Dukátik, pénzben adattatnak által, hogy ott vehessen ö Hercegsége Uradalmat, hol magának tesszeni fog.

Ugyancsak Antrodoco Ur ö Hercegségét, valamint szintén Generálmajor Herceg Hohenlohe, és Herceg Blacas, 's Gróf Wrba Urakat is, a' Sz. Janarius Rendjének Vitézeiké nevezte Király ö Felsége.

E r d é l y.

A' Kolosvári Nemzeti Játékszín építésének történetei, 's annak mostani állapota.

Az Erdélyi Magyarok, kik közé kell érteni, ugyan azon nyelvet beszélő atyafias Székelyeket is, viszont egy ditső példáját adták, valamint a' pallérozódásnak Hazánk kelésében lett nyomos elhaladásá', úgy az eránti forró érzések', és arra való törekedések' nagyságának, azon Néző-Szín vagy Theátrum elkészítése által, melly Kolosvárt még 1804-dik Esztendőben az irt Erdélyi két Magyar Nemzet által építtetni kezdvén, e' folyó 1821-dik

Esztendőben tökéletességre vitetett. Az Épület' nagysága, pompássága, és belső szépsége, melly akkora és olyan, hogy Birodalmunk' akármelyik Városában Bétsset is ki nem véve, méltán helyet foglalhatna, eléggé kijelenti, mind azt, hogy az Erdélyi Magyarok érzették, melly sokat tehessen a' jól alkotott Nézőszín valamely Nemzetben a' miveltség gyarapítására, mind azt, mi légyen a' Magyarokhoz méltó.

A' Magyar Játzó-Társaság Pesten 1790-ben születvén, az Erdélyiek mingyárt ditséretes pártfogással kezdettek az eránt viseltetni. Ennek némely Tagjai már 1792-ben Erdélybe jöttek, 's itt őket több Honyiak magok mellé vévén, Kolosvárt kezdettek Játékokat adni, 's soha azolta, noha különböző történeteik voltak, a' Társaság egészen el nem enyészett, sőt az anya Magyar Hazában is, az Erdélyi gyökérről, több helyeken újra kisarjadzott. Ezen fennállását köszönhette azon nagylelkű pártfogoltatásnak, mellyel az eránt mind több Privatusok, mind maga a' Fő Igazgatói és Törvényhozó Hatalom is viseltetett. Már az 1794, és 1795-dik Esztendőkben tartatott Ország-gyűlése felvette ügyit, 's annak jó karba állítása végett plánum adatván-be, mellyben a' volt: hogy egy Nézőszín építésére 20,000; egyéb ahhoz tartozandókra, és a' Játzóók fizetése pótlására, ha néha talán szükséges lenne, 10,000 Rforintok adakozás' útján gyűjtésének öszve, és néhány személyekből álló Biztosság mind ezek' ügyelésire neveztesék-ki, e' plánumot általjában elfogadta, és Biztosokúl kinevezte Méltóságos Fritsi Fekete Ferentz Urat, a' Plánum' készítőjét, M. Gróf Teleki Lajos, Fő Kormányzó Tanácsos, Gróf Teleki Ferentz nyugodalomban lévő Fő Strázsamester, Gróf Bethlen Farkas, és, Báró, Veselényi

Miklós Urakat, kik azután más többeket is vévén magok mellé segedelmezőkül; pénzt is, a' hasonló buzgóságú Hazafiaktól felesen gyűjtöttek, 's a' Játzó-Társaságot, melly az alatt Játék előadásait bérben fogadott házakban, hol egy, hol más helyt folytatta, hatalmason védelmezték. Itt különös említést érdemel M. Báró Veselényi Miklós Úr, kinek nagylelkű védelme nélkül a' Társaság, hihetőleg több ízben eloszlott volna. Igen fontos lépés vala, és a' fennforgó Nézöszín építtetésére is bevezetésül szolgált az, hogy egy Telket is vásároltak a' Reformátum Ns. Collegiumtól 5000 Rforintokban, ajándékozván arra Méltóságos Gróf Teleki Lajos Úr 1000; M. Gróf Teleki Ferentz Úr 1000; M. Báró Veselényi Miklós Úr 1000; M. Báró Torotzkai Jó'sef Úr 1000; és M. Báró Bánfi Jó'sef Úr 1000 Rforintokat. Így mintegy 16,000 Forintra gyűlt mások adakozásával a' Nézöszín építéséhez hozzá fogattak, 's annak fundamentumit csak hamar kirakatták. Hanem azzal a' pénz el is fogyott; a' Biztosság több Tagjai majd elhaltak, Birodalmunk' véres háboruji elkövetkeztek, és az építés félbe maradt az 1811-ben tartatott Ország-gyűlésig, midön a' Karok és Rendek e' tárgyat vizsont felvették, 's azt határozták, hogy minden adózás terhe alatt nem lévő Nemes egy egy paraszt telke után 50 xrt fizessen a' félben lévő Nemzeti Nézöszín megépítésére. Ebből mint egy 100,000 Rforintnak kellett volna begyűlni, de a' csak hamar történt devaluatio által lett belőle 20,000. A' kihalt Biztosok helyibe más tizenkét Hazafi Tagok neveztettek ki, kik közül Kolos Vármegyei Fő Ispán M. Báró Kemény Ignácz Úr Elölülőnek, és ugyan azon Vármegyei Fő Bíró Nagy Lázár Úr építtető Biztosnak cly ajánlás mellett, hogy az

épületet vigyék tökéletességre. Újabb adományok és ígéretok tétettek: Méltóságos Báró Jó'sika János Úr ö Exc. ja, a' Fels. Kir. Fő Igazgató-Tanáts mostani Vice Elölülője, boldogúlt édes atyja ígérete' teljesítésül a' Valkói Havasokból, mellyeknek felit birja, a' több ott bíró Urakkal együtt, fedél és egyéb szükséges fákat, a' Kolos Vármegyei Nemesség pedig azok' lehoztását ajánlották. (Végezete következik.)

L i t e r a t u r a.

Bücher- Kunst- und Naturschätze, dann andere Sehenswürdigkeiten der Haupt- und Residenz-Stadt Wien. Nebst den Verzeichnissen der Schriftsteller, bildenden und Tonkünstler, dann Dilettanten im Kunstfache, sammt Angabe ihrer Wohnungen. Ein Handbuch für Einheimische und Fremde. Mit der Ansicht der neuen Gumpendorfer Fahrbrücke. Herausgegeben v. Franz Heinrich Böckh. Wien, 1821. — 12d ré, 24 árkus, nyomtatópapíroson 7 f. 30 xr., írópapíroson 10 f. 30 xr. V. Cz. — Találtatik minden Bécsi Könyvárosnál.

Azoknak számokra, kik Hazánkfijai közzül Bécsset meglátogatják, 's hivatalos dolgaik mellett, üres órájokban, ezen fő város nevezetességeinek 's ritkaságainak megtekintésekkel ismereteket 's tapasztalásokat nevelni kívánják, jelenvaló Munkánál hasznosabb Kalaúzt nem ajánlhatunk. Minden nézésre méltó pompás intézetek, 's gyűjtemények, mellyek részint a' Státus' részint egyes személyek' tulajdoni, rendre előszámlálva találatnak ebben, 's megmutattatik az út is, mellyen az idegen látásokhoz juthat. Bámúlásra méltó az a' kincs, mellyre itt a' könyvmesterség' és természet' műveltebb lelkű kedvellője talál. — A' nyomtatás tiszta és tömött, a' papíros jó.